

Hanne Sophie Greve

Dommer ved den internasjonale menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg

Se det menneske

Vi er heldige, vi som har arbeidsoppgaver hvor vi forholder oss direkte til medmennesker. Mennesket er et sosialt vesen, og møtet mellom mennesker er en av de største og viktigste delene av livet. I møtet med medmennesker erfarer vi også oss selv. Møtet med medmennesket er imidlertid også en av de største, om ikke den største, utfordringen som livet gir oss. I møtet konfronteres vi ikke bare med den annen, men også med oss selv.

Mennesket kan på ett plan først og fremst beskrives som sårbart. Fra det første skriket til livet ebber ut eller brått avsluttes – livet selv er et mysterium. Jo mer vi vet om menneskets sårbarhet, desto klarere er det at dette også angår oss selv. Det stiller oss overfor grunnleggende eksistensielle spørsmål. Det blir ikke lenger mulig å avgrense spørsmålene til hvordan sammenhenger faktisk er og kan beskrives, vi konfronteres også med det eksistensielle *hvorfor*.

Det er krevende å møte mennesket i dets avkledde sårbarhet. Verst er det når mennesket er maltraktert til det ugjenkjennelige. Utfordringen er ikke bare eller først og fremst det uestetiske, det kan vi overkomme. Vi kan også stålsatte oss for å finne styrke til å gjøre det vi har forutsetninger for å hjelpe med. Men det er noe mer: Det hjelpeløse og sårbare mennesket rører ved de dypeste strengene i oss selv. «Se det menneske!» sa Pilatus etter at han hadde latt Kristus piske før han fremstilte ham for folket og spurte hvem man ville ha friggitt – slik skikken var før den jødiske påskehøytiden.

Et menneske som er pisket og revet til blods, er et uskjønt og trist syn. Det bør fremkalle medynk og et ønske om å hjelpe. Gjør det ikke det, er det noe galt fatt, først og fremst med oss selv. Vender vi oss da bort i likegyldighet, vemmelse eller skadefryd, er det dramatisk både for den annen og oss selv. Min erfaring fra krigsskueplasser

og katastrofer forteller meg at overgriperne så å si alltid er bedøvet på rusmidler. Svært mange av dem er dessuten noe av det engsteligste som går i to sko – det er alltid noen andre som er større, sterkere eller flere, eller som kombinerer en blanding av slik overlegenhet...

Vi kan som strutsen gjemme hodet i sanden og nekte å se vår egen menneskelige iboende sårbarhet, men som strutsen oppnår vi lite med det. Livet – mitt som ditt – krever noe annet. Ved å våge å være nærværende i møtet med medmennesket får vi den rikeste tenkelige mulighet til både å forstå og verdsette mennesket og livet på tross av, men delvis også på grunn av den allmennmenneskelige sårbarhet. Ingen av oss skal overleve, men det gjør ikke livet mindre rikt. Når vi har erfaring med hvor lite som skal til før noe går galt – til og med alvorlig galt – øker gleden over alt det som går godt og over de tusen små tingene som gjør våre dager gode. Mange mennesker hevder at det først var med et budskap om alvorlig sykdom og medfølgende mulighet for en – mer enn vanlig – konkret avgrenset forventet gjenværende levetid at de virkelig fikk øynene opp for livets viktige sider og for å gi hver dag mening og innhold. Våger vi å erkjenne vår menneskelige sårbarhet, «trenger» vi ingen slik øyeåpner.

Langt på vei har menneskerettighetene erstattet både religion og etikk som felles referanseramme i internasjonale relasjoner. Menneskerettighetene kan beskrives som et sikkerhetsnett strukket ut for å verne om det enkelte og hvert enkelt menneskes grunnleggende *verdi* og *verdighet*. Dette er et bevisst verdivalg. Det er den eneste farbare veien verden har funnet dersom vi skal avverge både de store katastrofene, som den annen verdenskrig er det mest uttalte eksempel på, og de mindre, men allikevel ødeleggende begivenhetene.

Menneskerettighetene ble internasjonalt akseptert i kjølvannet av den annen verdenskrig for å sikre et «aldri mer». Alle stater var enige om at *det å være menneske* er det avgjørende, og at det gir grunnlag for visse rettigheter. Videre var man enige om at retten til å leve og overleve var en forutsetning for alle andre rettigheter. Retten til livet står derfor over de øvrige rettighetene, som «bare» skal gi kvalitet til det bestående livet. For øvrig var man stort sett uenige om det meste, det vil si om hvordan de ulike rettighetene skal balanseres mot hverandre – ikke bare mine mot dine, men også alle de rettighetene som den enkelte til enhver tid er bærer av. Den korte oppskriften på hvordan balansen best kan sikres er å spørre hva vi ikke ville ønske om vi var i den annens sted. På seg selv kjenner man andre, og på andre seg selv.

Ved å styrke andres menneskeverd styrker vi også vårt eget. Barmhjertigheten velsigner dobbelt, både den som gir og den som mottar. Slik sett er enkeltmenneskets livsprosjekt ikke isolert fra andres, men tvert imot vevet inn i andres. Våre liv er alle som tråder i den store veven.

Hovedanliggendet er at ethvert menneske har krav på å sees – å gjenkjennes, erkjennes og anerkjennes som et menneske med rett til respekt for sin enestående og grunnleggende verdi og verdighet.

I neste nummer:

- Hoggormbitt
- Kosmetisk kirurgi blant norske kvinner
- Ungdom, sex og mobiltelefon

- Behandling av nevromuskulære sykdommer i Syden
- Piercing og tatovering som uttrykksform